Svar på skriftligt spörsmål SSS 2/2025 rd

Svar på skriftligt spörsmål om att uppdatera lagen om för- och efternamn

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 2/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Olga Oinas-Panuma /cent:

> Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att korrigera lagen om för- och efternamn så att den motsvarar nuläget?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Lagen om för- och efternamn (946/2017) trädde i kraft den 1 januari 2019. Samtidigt upphävdes den gamla namnlagen (694/1985) som gällde i över 30 år. I samband med totalreformen av namnlagstiftningen bedömdes också frågan om omfattningen av skyddet för efternamn och grunderna för undantag. I lagstiftningen höll man, med vissa preciseringar, fast vid utgångspunkten att alla efternamn som används åtnjuter skydd för efternamn. I 16 § i lagen föreskrivs om skyddet för efternamn för de efternamn som används samt de avvikande grunder med stöd av vilka undantag kan göras. Efternamnsskyddet kontrolleras enligt förarbetena till lagen (RP 104/2017 rd) utifrån de befintliga efternamnen enligt uppgifterna i befolkningsdatasystemet i Finland.

I lagen föreskrivs också om möjligheten att återgå till ett efternamn som burits av en förfader. Rätten att återgå till förfaderns namn begränsades i samband med stiftandet av lagen om för- och efternamn till att gälla en förfader i högst femte generationen från sökanden. Preciseringen av generationsgränsen motsvarar den etablerade tillämpningspraxis som högsta förvaltningsdomstolen fastställde i sitt fall 20.9.2013/2980. Av skäl som hänger samman med förutsägbarheten i namnmyndigheternas beslut och rättssäkerheten är det motiverat att dessa etablerade riktlinjer i tillämpningspraxis skrivs in i lagen.

Enligt förarbetena till lagen är begränsningen gällande en förfader i högst femte generationen från sökanden fortfarande motiverad, eftersom en person kan ha en personlig kontakt högst inom fem generationer i sin släkt. Sökanden anses själv representera första generationen, sökandens föräldrar hör till andra generationen och sökandens mor- och farföräldrar till tredje generationen. Mor- och farföräldrarnas föräldrar är den fjärde generationen och deras föräldrar den femte. I den femte generationen är antalet förfäder sammanlagt 16. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i sitt

ovan nämnda avgörande att antalet förfäder fördubblas i varje generation. Samtidigt kan efternamnsurvalet bli större, men sannolikheten för att grunderna som hänför sig till en enskild förfader ska gälla sökandens identitet eller någon annan motsvarande omständighet minskar i motsvarande grad.

En separat fråga är dessutom tolkningen av tidiga anteckningar i handlingar för att visa om det efternamn som ansökan gäller har tillhört sökandens förfäder. Efternamn till förfäder i närliggande generationer kan i allmänhet verifieras på ett tillförlitligt sätt antingen på basis av anteckningar i befolkningsdatasystemet eller de kyrkliga registren. Bedömningen av namnets vedertagna karaktär och rättstavning är dock inte entydig, om uppgifterna grundar sig på anteckningar som gjorts före 1900-talet. Därför förutsätter tolkningen av tidiga anteckningar i handlingar i allmänhet behandling i nämnden för namnärenden. Nämnden för namnärenden är en specialmyndighet inom justitieministeriets förvaltningsområde, där det även finns sakkunskap inom släktforskning.

Frågan har nyligen diskuterats i samband med totalreformen. Justitieministeriet anser att den nuvarande lagstiftningen ger en relativt omfattande rätt att ta i bruk en förfaders efternamn. Justitieministeriet följer dock upp hur lagstiftningen fungerar och hur den tillämpas.

Helsingfors 12.2.2025

Justitieminister Leena Meri